

dunt: substantia Angeli in loco: Angelus est in loco per suam substantiam; haec enim valde diversa sunt. Nam haec proprium substantiam Angeli in loco existit, verissima est, & solum denotat substantiam Angeli presentem fieri loco, tamquam subiectum, seu rem quae est in loco, & moveri localiter; quod libenter concedimus, & nullus Thomistarum negavit. Illa vero: Angelus est in loco per suam substantiam, falsa est, & a Thomistis negatur: significat enim substantiam Angeli secundum se, ac intra propriam lineam consideratam, & ut prevenit operationem, esse rationem formalem, quae tribuit Angelo quod sit in loco, seu quae fundat immediate ubi Angelicum: quod a veritate & mente D. Thomae penitus esse alienum supra ostendimus. Solutio ad alias instantias, quae contra nostram sententiam fieri possent, patebit ex dicendis §. sequenti,

§. VIII.

Corollaria precedentis doctrinae.

- 70 EX dictis colliges primo, Angelum non esse proprie in loco, sed tantum metaphorice: Nam ut aliquid sit in loco proprie, non sufficit quod habeat realem praesentiam suam substantiae ad locum, (hanc enim habet Deus in omnibus locis, & anima rationalis in corpore, & corpus Christi in Eucharistia, & tamen non sunt in illis ut in loco proprie dicto) sed insuper requiritur, quod a loco circumscriptur & mensuretur. Unde ait S. Thom. in 4. dist. 10. qu. 1. art. 3. quaestione 1. Nihil per se & proprie loquendo est in loco, ut in loco, nisi quod loco circumscriptur. Et in 1. dist. 37. qu. 3. art. 1. ad 1. Locus (inquit) est nomen mensurae; unde esse in loco proprie, significatur ut esse in mensura. Sed Angelus in loco corporeo ratione operationis existens, ab eo non circumscriptur, nec mensuratur, ut patet; immo potius illum effectivè continet & mensurat, ut supra ex eodem S. Doctore ostendimus: Ergo licet ratione operationis virtualiter transiens, sit intime & substantialiter praesens loco corporeo, non est tamen in eo proprie tanquam in loco, sed improprie tantum & metaphorice.
- 71 Confirmatur: Angelus dicitur esse in loco, ex eo quod illum tangit: Sed illum non tangit contactu proprio, sed metaphorice, ut patet ex supra dictis: Ergo non est in loco proprie, sed tantum metaphorice, in quantum scilicet habet aliquid simile rei locali, nempe ut determinetur ad hunc locum, potius quam ad illum, ut ait S. Thom. loco citato, & infra magis declarabimus. Ex quo inferes, &
- 72 Colliges secundo, ubi Angelicum non esse propriam & predicamentalem, sed metaphoricam. Ubi enim consequitur ad locum, ejusque naturam sapit: Ergo si Angeli non sint in loco proprie, sed metaphorice, non habent ubi propriam & predicamentalem, sed metaphoricam tantum & improprie dictam.
- 73 Confirmatur: Ubi predicamentale, ex Gilberto Porretano, est circumscriptio corporis a circumscriptioe loci proveniens: Sed Angeli non circumscriptur a loco: Ergo non habent ubi predicamentale, sed tantum metaphoricum. Unde ait S. Thomas, vel Auctor opusc. 48. tract. de predicamentis cap. 1. de predicamento, ubi de Angelis loquens: De istis non potest proprie dici esse in ubi: nam ea quae sunt in ubi, continentur in loco; sed hujusmodi magis continentur loco, quam continentur a loco: non ergo proprie sunt in ubi.
- 74 Confirmatur amplius: Illud solum pertinet ad predicamentum ubi, quod facit per se primo suum subiectum praesens praesentia loci, non autem quod dat per se primo aliud genus praesentiae, puta agentis ad passum, formae ad materiam, velis ad velitum, quamvis secundario & ex consequenti faciat etiam praesens loco. At ubi Angelicum non causat per se primo praesentiam loci, sed tantum ex consequenti; primario enim & directe facit praesentiam agentis ad passum: Ergo ubi Angelicum non pertinet ad predicamentum ubi. Major constat, quia effectus formalis ubi predicamentalis est facere rem praesentem loco: Ergo hoc ipsi convenit per se primo. Unde etiam praesentia & conjunctio animae ad corpus, non est ubi predicamentale: licet nequeat informare nisi in aliquo loco, & praesentia velis ad rem velitam, licet sine loco esse non possit, quia tamen per se primo non constituit rem in loco seu ubicatam, sed indutam, non ponitur in predicamento ubi. Minor etiam probatur: quia praesentia resultans aut quasi resultans ex contactu agentis ad passum, vel patientis ad agentem, est directe & per se primo praesentia agentis ad passum, vel contra; ex consequenti vero, quia tale passum vel agens est in loco, habet quod sit praesentia ad locum. Similiter praesentia quae resultat ex unione animae ad corpus, primario & directe est praesentia informans, secundario vero & ex consequenti, praesentia ubicalis: non quod tales praesentiae secundariae, sint vere & proprie praesentiae locales, & ubicales (jam enim qualibet earum ponitur in duobus predicamentis)

sed quia aliquam habent cum praesentia locali, & cum ubi predicamentali, similitudinem & analogiam, sequenti corollario exponendum.

Dices: Ratio substantiae est univoce communis substantiae spirituali & corporeae: Ergo ubi erit etiam commune univoce ubi circumscriptivo seu corporeo, & definitivo seu spirituali, subindeque utrumque in predicamento ubi ponetur: maxime quia non est assignabile aliud predicamentum, in quo directe possit collocari ubi Angelicum.

Respondeo, concessio Antecedente, negando Consequentiam & paritatem: quia ut aliquid pertineat directe ad predicamentum substantiae, sufficit quod componatur ex genere & differentia; hoc vero competit substantiae spirituali: ut autem aliquid directe ponatur in predicamento ubi, oportet quod resuletur ex circumscriptioe loci corporei (ut patet ex definitione seu descriptione ubi, a Gilberto tradita, & a Philosophis communiter recepta) & quod per se primo & directe faciat praesentiam in loco; haec autem non conveniunt ubi Angelico, ut patet ex dictis.

Ad illud quod additur dicendum est, quod cum praesentia Angeli ad locum nihil aliud sit quam ejus operatio, formaliter immanens, & virtualiter transiens, secundum quod exit ab Angelo immediate immediate suppositi, & dicit ordinem transcendentem ad locum, ut sequenti corollario declarabimus; ad illud predicamentum directe perinet, ad quod spectant actiones formaliter immanentes: illa autem in predicamento qualitas ponitur, ut docent nostri Thomistae in Philosophia. Ergo & ubi Angelicum.

Colliges tertio, ubi Angelicum non distingui realiter formaliter ab ipsa operatione Angeli, seu contactu virtutis Angelicae ad locum, sed esse ejusmodi operationem, secundum quod ab ipso Angelo immediate immediate suppositi quam virtutis procedit, dicitur ordinem aut quasi ordinem transcendentem ad locum.

Patet hoc corollario ex precedenti; cum enim ubi Angelicum non sit predicamentale, sed metaphoricum, nihil aliud esse potest quam ipsa operatio Angeli, ut habet aliquam similitudinem & analogiam cum ubi corporeo, consistentem in eo quod sicut ubi corporeo & predicamentale ponit corpus realiter praesens & unitum loco, ac limitat ipsum ad hoc ut sit ita praesens uni loco, ut non sit in alio; ita similiter operatio Angeli in loco, considerata secundum respectum quem dicit ad illum, ponit substantiam Angeli praesentem & unitam tali loco, itaque limitat ad hoc ut ita sit praesens loco adequato, ut non sit alibi.

Confirmatur: Quod anima rationalis facit informando corpus, ad praesentem Angelus agendo circa corpus, quia ipse est forma activa, non informativa: Sed ex eo quod anima rationalis informat corpus, non acquirit aliquid ubi distinctum ab ipsa informatione: quia ipsa informatio secundario facit eam esse in loco: Ergo ex eo quod Angelus operatur in corpus, non acquirit aliquid ubi ab operatione distinctum; sed ipsamet operatio virtualiter transiens, ut ponit Angeli substantiam praesentem & unitam loco, & dicit ordinem transcendentem ad illum, est ipsamet ubi Angelicum.

Ex quo intelliges, quod sicut relationes in Divinis ratione sua eminentiae & perfectionis tria diversa munia praestant: constituunt enim personas divinas personaliter seu incommunicabiliter subsistentes, notionaliter operantes, & inter se relatas, seu relative oppositas: unde eminenti quodam modo habent rationem subsistentiae, seu formae hypostaticae, rationem originis tam activae quam passivae, & rationem relationis, seu puri respectus ad terminum. Ita ut prius secundum rationem primum munus illis conveniat, deinde secundum, postea tertium, ut Tractatu precedenti dist. 14. art. 3. fuso ostendimus. Ita pariter operatio Angeli virtualiter transiens, tria ratione sua perfectionis & excellentiae praestat; conjungit enim agens subiecto seu passivo, in eo effectum producit, & Angelum ubicatum seu loco praesentem reddit: unde tria munia inadaequata habet, scilicet rationem applicationis ad locum, rationem operationis in loco, seu productionis effectus in illo, & rationem ubicationis, seu praesentiae in loco. Primum munus prius illi convenit; nam prius in genere causae materialis est, agens conjungi subiecto per operationem, quam in eo producere effectum, ut §. 4. exposuimus: deinde secundum, quia in genere causae efficientis prius est Angelum operationem in loco causare, quam in eo ubi seu praesentiam acquirere: postea tertium, quia ubicatio seu praesentia Angeli, cum sit praesentia agentis ad passum, operationem virtualiter transentem, ut est productio effectus ad extra, tamquam fundamentum proximum, seu rationem a priori, & causam virtutem supponit; eo fere modo quo in Divinis relatio secundum rationem ad, & ut est purus respectus ad terminum seu correlativum, seipsum ut habet rationem originis, tamquam rationem fundandi subit.

Ex his etiam intelliges, quod licet in corpore locato quatuor reperiantur, hoc ipso quod in loco constituitur; nempe substantia corporea, quae ponitur in loco; quantitas

tas dimensiona, quae est ratio locandi, ubicatio seu praesentia localis, quae est aliquis modus ad predicamentum ubi pertinens; & denique predicamentalis mensurati ad mensuram, quae resultat ex eo quod corpus locatum a loco mensuratur & circumscriptur: in Angelo tamen non reperitur nisi tria, scilicet ejus substantia quae praesens & inditans a loco corporeo constituitur; contactus virtutis, seu operatio virtualiter transiens, quae metaphorice habet rationem ubicationis & praesentiae; & relatio predicamentalis, non mensurati ad mensuram, sed potius agentis ad passum, & causae ad effectum; quae quia est relatio agentis per virtutem intrinsecam, & non diffusam, est etiam metaphorice relatio inditans, quia habet eam similitudinem.

81 Contra hoc corollarium duo possunt argumenta fieri. Primum est: Angelus vere movetur de loco in locum; Ergo cum quilibet motus debeat habere terminum intrinsecum subiecto quod movetur, in Angelo debet admitti aliquid ubi intrinsecum, ejus substantiae superadditum, & ab ejus operatione distinctum, quod per motum ejus localem producatur seu acquiratur, & per quod formaliter praesens loco denominetur.

Secundum potest fieri propositio: Quae virtualiter distinguuntur in Deo, differunt realiter in creaturis: Sed immanens, quae est veluti ubi Dei, virtualiter distinguitur ab ejus omnipotentia, cum haec duse perfectiones diversae attributa in Deo constituant: Ergo ubi Angelicum realiter distinguitur ab ipsa operatione Angeli, seu contactu virtutis Angelicae ad locum.

82 Haec tamen leviter sunt & magis sententiam nostram confirmant, quam infirmant. Licet enim omnis motus proprie dictus, qui est actus imperfecti, & in actione formaliter transiente consistit, aliquid terminum intrinsecum debeat in subiecto quod movetur producere: secus tamen motus impropius & metaphoricus; in operatione formaliter immanente, & virtualiter tantum transiente consistens, qualis est motus Angelicus: quia licet ipse per se ordinetur ad producendum aliquid terminum ad extra, non tamen ad producendum terminum in ipso mobili recipiendum; cum hoc fit proprium actionis formaliter transiens, & motus physici, qui est actus imperfecti, ut docent nostri Thomistae in Physica. Ex quo desumi potest argumentum ad hominem, contra Joannem a S. Thoma, qui existimat ubi Angelicum esse aliquid modum ab operatione Angeli realiter distinctum, & ad predicamentum ubi reductivè saltem pertinentem; & tamen cum aliis Thomistis docet motum localem Angelorum esse operationem formaliter immanentem, & virtualiter tantum transentem. Haec enim non possit esse cohaerere, vel ex eo convincitur, quod omnis motus localis, habens pro termino aliquid ubi realiter a se distinctum, sit motus physicus, seu actus imperfecti; eo enim ipso ita actu & perficit mobile, ut ipsum promovet per se ad ulteriorem terminum recipiendum: actio autem formaliter immanens, & virtualiter tantum transiens, non est actus imperfecti; quia licet per se ordinetur ad producendum aliquid terminum ad extra, scilicet effectum, non tamen ad producendum terminum in ipso mobili recipiendum; hoc enim est proprium motus physici, & actionis formaliter transiens: Ergo si motus localis Angeli sit operatio formaliter immanens, & solum virtualiter transiens, non producit in Angelo aliquid ubi, ab ipso realiter distinctum: alias talis operatio esset actus imperfecti.

83 Ad aliud argumentum in primis dico, Majorem non esse universaliter veram: nam ratio entis, veri, & boni distinguuntur virtualiter in Deo, & tamen non differunt realiter in creaturis. Item juxta Adversariorum principia, essentia & existentia, natura & essentia in Deo gaudent virtuali discrimine; & tamen illi docent ea realiter identificari in creaturis.

84 Respondeo secundo, data Majori, negando Minorem: nam ut docent Salmanticenses hic, probabiliter dici potest, immanens & omnipotentiam non esse attributa virtualiter & ex aequo distincta, sed duas rationes inadaequatas unius & ejusdem attributi, secundum nostrum modum concipiendi distinctas: eo modo quo de scientia & omnipotentia communiter docent nostri Thomistae in Tract. de scientia Dei.

85 Colliges quarto, Angelum per se & ratione sui non habere situm, propinquitatem, aut distantiam, sed solum per accidens & ratione loci corporei, in quo per operationem virtualiter transentem existit. Ita Cajetanus hic §. Sed advertendum, ubi ait: Angelus est per accidens distans aut propinquus loco alicui, secundum corpus in quo est; ita quod distantia non redundat in ipsum Angelum, sed predicatur de ipso, ratione corporis in quo est; & sic est propinquus loco propinquus illi corpori; distans a distans. Ratio hujus est: quia cum propinquitatis & distantiae localis importent quoddam genus comparationis inter extrema ut sunt in loco, non possunt intelligi inter aliqua, nisi illa sint in loco, ut locus est: Sed teste D. Thoma in 1. dist. 37. qu. 3. art. 1. ad 2. Esse in loco, ut in loco, non convenit Angelo, Theol. Gener., Tom. II.

nisi per accidens in quantum scilicet corpus assumptum, vel corpus cui per operationem applicatur, in loco est: Ergo situs, distantia, & propinquitatis localis, illi non competunt, nisi per accidens, & ratione corporis in quo est.

Ex quo intelliges, quod si Deus mundum corporeum 86 destrueret, vel si Angelus ante mundi corporei machinam condidisset (ut plures ex Patribus Graecis factum existimant) Angeli non essent inter se propinqui, vel distantes positive, sed negative tantum, propinquitatem saltem aut distantiam physica: haec enim (ut ostendimus) convenit Angelis solum per accidens, & ratione corporum quae tangunt, vel spatii in quo remanent. Dixi autem, propinquitatem aut distantiam physica: quia tunc posset unus Angelus agere in alium actione morali, eum illuminando, aut illi imperando; & ratione hujus illuminationis, vel imperii, moralem praesentiam & propinquitatem erga illum habere.

Dices: Angeli ante vel extra mundum corporeum pro- 87 ducti, haberent eandem naturam, easdemque facultates quas nunc habent, ac proinde possent se movere localiter; non enim essent stupidi, fixi, & immobiles sicut rupe: Ergo possent acquirere situm, per quem aliquid essent aliis propinqui, alii vero ab aliis distantes.

Confirmatur: Propinquitatis & distantiae aequae contradictorie opponuntur, ac curvitas & relictio, & similia: quemadmodum ergo non potest dari linea, quae non sit recta, aut curva; ita non potest esse dua substantiae inter se nec distantes nec propinquae.

Confirmatur amplius: Destructa corporei mundi machina, adhuc Angeli manerent praesentes & inditantes a Deo: Ergo & inter se.

Ad objectionem respondeo, quod licet in illa hypothesi 88 Angeli haberent in actu primo facultatem loco motivam, illam tamen per accidens, defectu loci, qui nullus tunc existeret, non possent in actu reducere. Sicut si omnia destruerentur corpora, & sole animae rationales a Deo crearentur, illae quidem haberent vim informativam, per accidens tamen, defectu corporum, actu informantis esse non possent. Et similiter, si Deus totam panis substantiam annihilaret, Sacerdos ratione characteris haberet in actu primo potentiam consecrandi corpus Christi; & tamen per accidens, defectu materiae, potentiam illam non posset in actu reducere. Denique si Deus omnia corpora quae sunt in mundo, uno tantum excepto, destrueret, illud nec posset moveri localiter, nec acquirere novum ubi, vel propinquitatem, aut distantiam, quia haec necessario supponunt alia corpora simul existentia.

Ad primam confirmationem dicendum est, quod licet 89 propinquitatis aut distantiae inter se contrarie opponantur, quia tamen sunt proprietates respectivae, & important quoddam genus comparationis inter extrema ut sunt in loco, nulla potest, destructo omni loco corporeo, dari positiva distantia aut propinquitatis, sed negativa tantum. Sicut quia aequalitas & inaequalitas, sunt proprietates respectivae quantitatis (una enim quantitas dicitur aequalis per ordinem ad alteram cui commentatur, & inaequalis per ordinem ad aliam quam excedit, vel a qua exceditur) si daretur una tantum quantitas, illa neque esset aequalis, neque inaequalis, sed ab utroque arbitraretur. Unde concessio Antecedente, neganda est Consequentia & paritas: curvitas enim & relictio non sunt proprietates respectivae, sicut propinquitatis & distantiae.

Ad secundam confirmationem nego similiter Consequentiam 90 & paritatem: quia Deus est praesens & inditans a creaturis per operationem virtualiter transentem, quae producit & conservat esse in omnibus rebus, ut in Tractatu de Attributis, agendo de immensitate Dei, fuso ostendimus: unde licet mundi corporei machinam destrueret, esset tamen intime praesens & inditans ab Angelis; quia in illis continua creatio & conservatio esse produceret & conservaret. At vero praesentia Angelorum ad corpora, non sic fundatur in actione creativa (quae nulli creature potest competere) sed in actione educitiva, atque adeo supponit subiectum corporeum in quod agat, & ex quo formam educat: subindeque destructis omnibus corporibus, nulla potest in Angelis dari vel concipi positiva propinquitatis aut distantiae, sed tantum negativa. Ex quo

Colliges quinto, Angelos nec actu nec potentia esse in 91 spatiis imaginariis, aut supra caelos: quia scilicet ibi nullam actionem transentem possunt elicere, cum nullam sic corpus quod moveant localiter, aut ex quo formam substantialem vel accidentalem educant.

Dices: Beati in corporibus suis gloriosius possunt efferre 92 se supra caelos, ut certum est de Christo Domino, qui in corpore suo glorioso eminet supra omnem caelum altitudinem: Ergo & Angeli. Consequentia videtur manifesta: quandoquidem agilitas corporum Beatorum est tantum quaedam imitatio agilitatis Angelorum.

Sed nego Consequentiam, & paritatem: corpora enim glorificata secum deferunt quantitatem & extensionem localem, ratione cuius non solum spatium reale, sed etiam

etiam imaginarij replere possunt: fecus autem Angeli, cum sint omnino spirituales & incorporei, nec sint in loco nisi per accidens, & ratione corporum que assumunt, vel circa que operantur, ut supra ex D. Thoma ostensum est.

Instabis: Licet Deus sit spiritus purissimus, & omnis corporis expertus, est tamen supra celos, & extra mundum, seu in spatiis imaginariis; cum ratione immensitatis omnia spatia possibilis & imaginabilia repleret: Ergo quod Angelus sit incorporeus, non impedit quin supra celos, & in spatiis imaginariis possit existere, ibique per motum localem ferri.

93 Respondeo Deum ratione immensitatis esse supra celos, & extra mundum, aut in spatiis imaginariis, negative, vel in potentia: quatenus ejus virtus & substantia non comprehenditur, nec limitatur a locis, sed potest novos mundos supra celos creare: ibi tamen actu positive non existit, cum ibi nihil actu operetur, ut Tract. 1. disp. 4. art. 5. §. 7. agendo de attributo immensitatis, ostendimus, & aperte colligitur ex D. Thoma in 1. dist. 37. qu. 2. art. 3. in argumento sed contra, ubi sic ait: In quocumque est aliquid, illud oportet esse, quia in nihilo nihil erit: est & ex D. Bonavent. ibidem puncto 2. art. 1. q. 2. asserente, sicutum esse dicere, Deum esse in eo quod nihil est.

94 Urgebis: Si Deus sit in potentia supra celos, & in spatiis imaginariis, etiam Angelus poterit dici praesens illis spatiis, si non actu, saltem in potentia.

Sed negatur consequentia, & paritas: quia quantum ad hoc inter Deum & Angelum notabile reperitur discrimen. Cum enim virtus divina veritatis circa nihil, tamquam circa propriam subjectum, & ex eo creaturas possit educere, potest dici esse per potentiam in spatiis imaginariis, quia in illis potest operari, & novos mundos producere: Angelus vero non potest dici esse per potentiam in illis, quia ille non operatur per virtutem creativam, sed per educivam; nec facit, sed praesupponit subiectum in quo operatur: unde cum in spatiis imaginariis nihil sit circa quod possit operari, non potest dici ibi esse etiam per potentiam. Si tamen Deus supra celos aliquid quod corpus crearet, tunc posset Angelus per motum localem illud se transferre, ibique tamquam in loco existere, quia tunc posset corpus illud movere localiter, aut aliam actionem transirentem circa illud habere.

95 Colliges sexto, quod licet corpus possit localiter moveri in vacuo, non tamen Angelus: quia ut aliquid moveatur localiter, requiritur alterum e duobus, vel quod supponat spatium reale quod suo modo replet & occupat; vel quod illud secum deferat: corpus autem, utopote extensum, secum deferat spatium reale, non vero Angelus, cum sit spiritualis & incorporeus, nec tale spatium in vacuo supponit: Ergo corpus possit localiter moveri in vacuo, non tamen Angelus, saltem loquendo de motu continuo; nam motu discreto non transiendo per medium, posset Angelus applicatus corpori exilenti in vacuo, moveri ad corpus distant, ut patebit ex dicendis disputatione sequenti.

96 Colliges septimo, unum Angelum non posse esse in essentia alterius, nec in essentia anime rationalis, tamquam in loco: quia nullus spiritus creatus potest illabi & applicari menti alterius, aut intra terminos substantie vel essentiae ejus operari. Nam ut ait D. Thomas in 2. dist. 8. qu. 1. art. 5. ad 3. In essentiam non intrat nisi ille qui dat esse, scilicet Deus creator. Juxta illud Ezech. 44. Porta hac clausa erit: non aperietur, & vir non transibit per eam: quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam.

Idem docent SS. Patres: Didymus enim lib. 3. de spiritu sancto, negat mentem ipsam & principale cordis ingredi Sathanam, aut in sensum ejus, atque, ut ita dicam, aditum cordis intrare, si quidem hac potestas solus est Trinitatis. Cui & Paschasius assentitur ita scribens, lib. 2. de Spiritu sancto, c. 1. Demones corporis latebras intrare possunt, anima vero interiora adire non possunt. Sciendum ergo est, quod spiritualium nequitiarum dolosa subtilitas, illa membrorum loca suo turbat incursum, qua interdum vino nimio, vel febricitate fatigantur accessit. In anima itaque sensus inimici tentatio per malitiam seipsum irrepere, in anima vero recessus per naturam necesse insuere. Est ideo hujusmodi spiritus immundus, humane mentes, ac peccata, non naturarum infusio capimus, sed voluntatum pravitate concipiunt. Cujus rei argumentum hoc asserit, quod interiores anime cogitationes, neque Demones, neque Angeli per se se cognoscunt, quod variis Scripturae testimoniis ostendit, & tandem sic concludit: Manifestum est quod penetrare animarum substantias nequeunt, quarum conscientias scire non possunt. Demum S. Bernardus serm. 5. in Cantica haec scribit: Illud scitote nullum creaturam spirituum per se nostris mentibus applicari, ita nobis immiscetur & infundatur, hoc modo nobis capabilis est, nisi nos docuerit, vel boni sui meliores efficiamur. Nullus Angelorum, nulla animarum, hoc modo nobis capabilis est, nullus ergo capax. Nec ipsi Angeli ita se alterutrum capiunt. Sequitur praeinde prerogativa hac summo ac intricatissimo

cum scripto spiritus, qui solus eum docet Angelum, sine humanem, scientiam instrumentum non querit nostra corpora auris, sicut nec sibi oris. Per se infundatur per se innatescit; prout capitur a parvis.

Ratio etiam suffragatur: Si enim Angelus intra terminos substantie vel essentiae alterius Angeli, aut anime rationalis operaretur, deberet ibi operari aliquid quod esset intra terminos praedictae essentiae; id autem est, vel ipsa essentia, vel existentia, vel substantia: At nihil ex illis potest producere: Ergo non potest intra terminos substantie vel essentiae alterius Angeli aut anime rationalis operari, nec per consequens illabi in essentiam Angeli vel anime, nec ibi esse tamquam in loco, cum non sit in loco, nisi per operationem.

Dices: Joan. 13. de juda proditore dicitur, Post buccellam introivit in eum Sathanas: At tunc non intravit in corpus ejus, sed in animam: Ergo Daemon menti hominis illabi potest, & in animam ejus intrare; subindeque in ea tamquam in loco existere: unde Gregorius 17. Moral. c. 18. Daemon si suggestio ejus primo non resistitur, repente totus ad interiora cordis illabitur.

97 Respondet D. Thom. in commentario super hunc locum Joannis: Daemon in hominem ingressus dupliciter resistitur: Primo quia intrare potest in corpus hominis, sicut pater in his qui corporaliter a Demone vexantur, & sic potest diabolus essentialiter in hominem intrare. Secundo, quod menti Daemon essentialiter illabitur, & sic nullus potest intrare in hominem; nisi solus Deus. . . Dicitur tamen illabi Daemon menti humanae per affectum, & effectum malitiae, in quantum scilicet homo ab eo seducitur, sequitur enim ad perpetrandum malum. Sed cum supra dicitur: Cum diabolus jam misisset in cor, &c. hic autem dicit, introivit in eum Sathanas, videtur aliud esse misere & intrare. Sed ad hoc dicendum, quod hoc non est dictum ad significandam differentiam, sed augmentum malitiae. Tunc enim dicitur Diabolus intravit aliquod malum in cor hominis, cum homo habet in affectum ad malum, tamen cum quodam trepidatione, an hoc facere debeat: sed tunc intrat in cor, quando homo totaliter intravit ergo in eum Sathanas, ut plenus possideret, & ad perpetrandum malitiam duceret in quem prius miseratus acciperet. Hic ergo illapsus Daemonis in animam peccatoris, improprius est & metaphoricus, & de illo loquitur Gregorius: dum ait quod Daemon in interiora ejus illabitur: verus enim illapsus de quo hic loquitur, & de quo fufius infra disp. 13. art. 2. dicemus, agendo de illuminatione Angelorum, est intima praesentialitas, cum praesidentialitate, imperio, & perfecta cognitione ejus qui illabitur, ad eum cui fit illapsus: quomodo nulla creatura, etiam spiritualis, potest in substantiam alterius illabi.

S. V.

Alia corollaria notata digna.

Omnia fere que docet D. Thomas de loco Angelorum deducuntur ex illo principio quod saepe repetit & inculcat, nempe Angelum esse in loco, per applicationem suae virtutis, seu per operationem virtualiter transcurrentem. Ex hoc enim

Inleitur primo contra Durandum in 1. dist. 37. Angelos non esse ubique; cum enim eorum virtus operativa sit finita & limitata, sicut & eorum natura, certam & limitatam habent suae activitatis sphaeram, nec possunt eodem momento potentiam operativam omnibus locis applicare. Unde Gregorius, est Angelus corpore careere censet, ut supra ostendimus, loco tamen circumferri asserit: In hoc (inquit lib. Moralium cap. 3.) est nunc natura angelica, a natura nostra conditione distincta, quod nos & loco circumscribimur, & cunctis ignoramus circumamur. Angelorum vero spiritus, loco quidem circumscripti sunt: sed tamen eorum scientia longe super nos incomparabiliter dilatatur. Et deinde subdit: Et mirumur igitur & assunt, quia hoc quod circumscripti sunt, exent. Similia habet Theodoretus q. 3. in Genesim, ubi ait: Licet expertem corporum fateamur esse naturam Angelorum, circumscripti tamen asserimus illorum substantiam. Item Damasc. lib. 2. fidei cap. 3. Circumscripti sunt (inquit) quoniam cum in celo sunt, non sunt in terra; cum in terram a Deo mittuntur, non manent in celo. Ac deinde: Cum autem intelligentia sint, etiam intelligibilibus in locis sunt, non corporum more circumscripti non enim ut corpora secundum naturam figurantur, neque triplici dimensione constant; sed eo ipso sunt in loco, quod intelligibiliter praesentia sunt, & agunt ubicumque esse vult sunt, nec possunt eodem momento simul hic esse, & illic agere. Unde inter articulos Parisiis damnatos a Gaillieulo ejusdem urbis Episcopo, iste ponitur: Angelus in eodem instanti potest esse in diversis locis, & est ubique, & vult esse ubique. Quo decreto Durandi potissimum notatur opinio.

Nec ipse sententia favet Tertullianus in Apologetico c. 22. ubi de Angelis ait: omnia spiritus alii, hic est Angeli & Demones. Igitur momento ubique sunt: totus orbis illis locus

locus unus est. Hoc enim dicit Tertullianus, non quod existimaret Angelos ubique, seu in toto orbe existere, sed ut summam illorum velocitatem & agilitatem declararet: tam prompte enim & celeriter moventur, ut videantur ubique esse; unde in Scriptura veloces appellatur, & Augustinus asserit, quod omnium avium volatus incredibili celeritate vincunt. Fundamentum autem Durandi rationum est: exilimant enim Angelos esse in loco per potentiam operativam; unde cum illa sit indifferens ad operandum in omni loco, ex hoc inferunt Angelos esse ubique. Ad quod facile respondetur, Angelos esse in loco per potentiam operativam, non nuda sumptam, seu in actu primo consideratam (quo pacto est indifferens ad operandum in quocumque loco) sed per potentiam operativam, ut applicatam ad operandum, & ad actum secundum redactam; sub qua ratione non est indifferens ad operandum ubique, sed alicui certo & determinato loco est applicata & determinata.

Inleitur secundo ex eodem D. Thomae principio, quod est Angelus inextensus sit & indivisibilis, potest tamen esse in loco extenso & divisibili. Ita docet hic art. 2. his verbis: Quidam imaginationem transferre non valentes, cogitaverunt indivisibilitatem Angeli, ad modum indivisibilitatis puncti; & ideo crediderunt quod Angelus non posset esse nisi in loco punctuali. Sed manifeste decepti sunt, nam punctum est indivisibile habens situm: sed Angelus est indivisibile extra genus quantitatis & situs existens: unde non est necesse quod determinetur ei unus locus indivisibilis secundum situm, sed est indivisibilis, vel indivisibilis.

99 Probatur etiam ratione: Angelus est in loco per applicationem suae virtutis: Sed illam alicui spatio extenso & divisibili applicare potest: Ergo & in eo tamquam in loco existere. Minor probatur: quia licet potentia operativa Angeli, & ejus operatio, sint in se formaliter indivisibiles, sunt tamen virtualiter extensa & divisibiles, eo quod inferant & causent immediate passionem & effectum divisibilem & extensum in subiecto circa quod operantur.

100 Explicatur magis: Haec est differentia inter indivisibile, quod est tale, ratione limitationis, & imperfectionis, five quod non pertingit ad perfectionem divisibilitatis; & inter indivisibile, ratione perfectionis elevata supra materiam, & divisibilitatem, quod illud nec formaliter nec virtualiter est divisibile, sed omnino indivisibile, & sic limitatur ad hoc ut non possit etiam virtualiter coextendi rei divisibili, sed habeat situm in continuo tamquam illi: vel tamquam nexus partium illius: istud vero est divisibile virtualiter, quia sicut habet esse elevatum supra materiam & divisibilitatem formalem; ita habet emittentem seu virtualiter perfectionem divisibilitatis; & ex hoc provenit, quod possit virtualiter coextendi rei divisibili. Angelus autem est indivisibilis, non defectu perfectionis ad divisibilitatem requisitae, sed propter elevationem supra naturam materialem & divisibilem: Ergo non limitatur ad hoc ut tantum sit indivisibilis, sed potest virtualiter coextendi loco formaliter divisibili, illicque virtutem suam operativam applicare.

101 Inferens tertio ex eodem principio contra Gregorium de Valentia hic disputatione 4. quae 3. punct. 3. Angelum non necessitari aut coartari ad existendum in toto loco seu spatio suae virtutis operative adequato, sed posse in minori se collocare. Ita communiter docent Theologi cum S. Thoma hic art. 1. Verum hi qui sentiant Angelum esse in loco per suam substantiam, vel per aliquem modum ubicationis, aut unionis cum loco corporeo, difficile possunt aliquam hujus corollarii reddere rationem: quia substantia Angeli intra propriam lineam est invariabilis semperque habet perfectionem substantialem; ubi autem semper praesentia vel unionis ad corpus, non potest modo esse major, modo minor, nisi detur aliqua causa vel principium causans vel fundans talem mutationem & diversitatem, quae tamen nulla potest ab Adversariis assignari. In primis enim causa fundans hujusmodi diversitatem, non potest esse ipsa voluntas Angeli, ut vult Suarez lib. 4. de Angelis cap. 11. quia voluntas est solum causa vel conditio applicativa Angeli ad locum, non vero causa vel ratio formalis per quam existit in loco: effectus autem formalis non variatur ex sola variatione conditionis applicantis, ratione formali manente invariata; ut patet in nobis, qui licet libera voluntate nos movemus & applicemus ad loca, non possumus tamen in minori aut majori loco nostra voluntate nos collocare, nisi in quantitate dimensiva (quae est causa formalis, per quam in loco constituimur) fiat per compressionem aut dilatationem aliqua mutatio. Non sufficit etiam pro ratione hujus diversitatis, & majoris aut minoris praesentiae ad locum, assignare ipsam indivisibilitatem substantiae Angeli, ut assignat Arrabal: nam indivisibilitas, quae est negatio quantitatis, est aequalis in omnibus Angelis; & tamen unus potest occupare majorem locum, quam alius; immo stante eadem indivisibilitate in eodem Angelo, potest ipse modo in majori loco existere.

Hujus ergo corollarii vix aliquam rationem probabilem assignare possunt Recentiores. Efficaciter tamen illud pro-

bant Thomae ex illo principio quod D. Thomas frequenter hic usurpat, nempe Angelos esse in loco per applicationem suae virtutis; hanc enim pro suo libito, vel toti loco adequato, vel solum medietati, aut tertiae parti illius, vel minori applicare possunt; & sic vel in toto adequato, vel tantum in media, aut tertiae parte illius, vel etiam in minori, prout voluerint, se collocare.

Ex quo etiam iudicamento contra Scotum & Vasquez inferunt hic Thomae, Angelum posse in minori & in minori loco in infinitum, immo & in solo puncto se collocare: quia potest suam virtutem & operationem ad minorem & minorem partem sui loci adequati, usque in infinitum, immo & ad solum indivisibile illius applicare. Et vero si quid oblatret; maxime quia non videtur posse Angelum operari in minori & minori loco, aut in puncto, cum tam parva possit esse quantitas minoris loci, ut nullius transmutationis sit capax; quod magis urget de puncto, in quod solum nihil posse agere, vel ipsum movere localiter; quia ut probat Aristoteles 6. Physic. & docet S. Thomas sequenti art. 1. ad 1. indivisibile secundum quantitatem per se solum moveri nequit. Verum haec ratio nullus esse ponderis: nam in primis quilibet pars corporis, etiam minima, est composita ex materia & forma, & consequenter habet accidentia: Ergo est capax transmutationis. Deinde, elto non possit Angelus solum punctum movere, potest tamen solum punctum impetu & impulsu imprimere, quo corpus in quo est movetur, sique soli puncto suam virtutem applicare. Licet enim punctum non possit esse subiectum adequatum motus locali, bene tamen subiectum impetus & impulsus: ut patet si planum perfectum opponeremus perfecto sphaerico dorsum cadenti, & illud iterum sursum repelleremus; sicut enim planum non tangeret sphaericum nisi in puncto, ut docent Philosophi in libris physicorum: ita non inciperet illi imprimere vim impulsivam, nisi per punctum. Si ergo actus corporis in corpus, potest immediate a puncto incipere, non est cur non possit etiam a puncto incipere operatio Angeli: Item fit unum corpus contactu dimensivo possit in solo puncto tangere aliud; cur non poterit Angelus contactu suae virtutis solum punctum contingere, eique impetum & impulsu imprimere?

Favet S. Thomas hic art. 2. dicens: Angelus est indivisibile extra genus quantitatis & situs existens: unde non est necesse, quod determinetur ei unus locus indivisibilis secundum situm, sed vel divisibilis, vel indivisibilis. Quibus verbis rationem a priori insinuat, cur Angelus possit in loco minori & minori in infinitum, vel etiam in solo puncto se collocare. Cum enim ipse Angelus, & ejus operatio sint elevatoris ordinis supra genus quantitatis & situs; sicut ratione talis elevationis est ita independens a loco, ut possit ab omni loco se abstrahere, sic potest se applicare indifferenter cuicumque voluerit, five magno, five parvo spatio, five indivisibili ipsius: sicut corpus Christi in Sacramento Eucharistiae potest esse sub minoribus & minoribus speciebus, sub quibus substantia panis & vini conservari potest; quia non est ibi commensurativa ad species, sed quodam elevatori modo.

In contrarium objicit Valentia: Ideo unus Angelus majorem occupat locum quam alter, quia est nobilioris naturae, emque in perfectione substantiali excedit: Sed natura Angeli non mutatur substantialiter, semper enim eandem perfectionem substantialem habet: Ergo semper est in loco suae virtutis & perfectioni naturali adequato, nec potest in majori aut minori existere.

Hoc argumentum difficultatem habet in sententia illorum, qui docent rationem formalem, immediate tributam Angelo quod sit in loco, esse ipsius substantiam secundum se consideratam, & ex vi propriae lineae, in nostra tamen sententia, nullus est roboris & momenti. Facile enim responderetur, quod licet a quantitate perfectionis substantialis Angeli oriatur tamquam a prima radice, quod possit esse in tanto loco: ratio tamen proxima, per quam in loco constituitur formaliter, est virtus operativa, ut libere applicata, & virtualiter extensa in ordine ad locum per operationem: unde sicut sine mutatione perfectionis substantialis, aut virtutis etiam operativa, potest Angelus operari circa magnam aut parvam quantitatem, intra sphaeram suae activitatis; ita potest nunc in loco sibi adequato, nunc in minori se constituitur; eo proportionali modo, quo si aliquid corpus haberet in sua dispositione extensionem quantitatis in ordine ad locum, possit eam nunc ad majorem, nunc ad minorem locum applicare, intra tamen latitudinem sui loci adequati: nam operatio libera Angeli se habet proportionaliter ad virtutem operativam, sicut extensio in ordine ad quantitatem dimensionum.

Objicit secundo: Si Angelus possit in solo puncto se collocare, possit etiam in alio Angelo tamquam in loco existere: quia utriusque competit indivisibilitas: sed hoc est absurdum: Ergo & illud.

Respondet Suarez, negando paritatem: quia punctum cum sit extremum lineae, habet situm, & consequenter certam distantiam ad polos mundi; non autem Angelus, cum

eum sit indivisibile extra genus quantitatis & situs existens, ut supra ex D. Thoma retulimus: unde cum ad rationem loci requiratur talis distantia determinata, punctum potest esse locus Angeli, non vero alius Angelus.

Hec solutio optima est, sed parum congruit cum principis huius Auctoris: ille enim lib. 4. de Angelis cap. 8. expresse docet inter ipsos Angelos, secundum se spectatos, dari propinquitatem, & distantiam, & non solum ratione corporum.

108 Alia ratio disparitatis assignari potest: punctum enim, cum sit indivisibile habens situm, & intra genus quantitatis existens, potest ab Angelo contactu virtutis tangi, eisque impetum & impulsum immediate recipere, ut antea declaratum est: focus vero Angelus, cum sit omnino spiritus & incorporeus, & cum sit, ut ait D. Thomas, indivisibile extra genus quantitatis & situs existens: unde cum Angelus sit in loco per applicationem & contactum sui virtutis, unus Angelus in puncto, non vero in alio Angelo, tamquam in loco potest existere.

ARTICULUS II.

Utrum unus Angelus possit in pluribus locis adequatis simul existere?

109 Duplex solet distingui locus in Angelis: unus adequatus, qui Angelo ita proportionatur, ut possit quidem in illo toto existere, non tamen ad maiorem se collocare: alter inadecuatus, in quo ita existit, ut tamen ad maiorem valeat se extendere, qualis est qualibet pars illius magnitudinis, qua est locus adequatus illius. Inquinus ergo, an Angelus, naturalis, aut supernaturali virtute, possit in pluribus locis adequatis simul existere? De inadecuatis vero, discontinuis, & inter se distantibus, diximus articulo sequenti.

Dico primo: Unus Angelus non potest naturaliter in pluribus locis adequatis simul existere. Hec conclusio est ita certa, ut oppositum reputetur error a Magistris, inquit S. Thomas in 1. dist. 37. quaest. 3. art. 2.

110 Probatur primo: Si Angelus posset esse naturaliter simul & semel in duobus locis adequatis, eadem ratione posset esse in tribus, & quatuor, & sic in infinitum, & consequenter posset esse ubique, quod supra ostendimus esse erroneum: unde Durandus male audit apud Theologos, eo quod docet Angelos ubique existere.

111 Probatur secundo: Si Angelus posset esse simul & semel in pluribus locis adequatis, non esset necesse quod se moveret, & quod transiret de loco in locum: Consequens est falsum, & repugnans Scripturae, ut patebit disputatione sequenti: Ergo & Antecedens.

112 Probatur tertio ratione a priori. Adequatum dicitur illud, quod neque excedit, neque exceditur: Ergo implicat dicere, quod Angelus simul & semel sit in pluribus locis, quorum quilibet sit adequatus. Probatur Consequentia: quia neuter esset adequatus: non primus, quia excederetur ab Angelo existente in aliis; non etiam alia loca, quia similiter excederetur ab Angelo, ratione prioris: Ergo &c.

113 Denique probatur conclusio ratione D. Thoma hic art. 2. qua sic potest proponi. Angelus est in loco per applicationem suam virtutis ad locum: Sed non potest suam virtutem ad plura loca, ut plura sunt, applicare: Ergo nec in pluribus locis adequatis existere. Major patet ex supra dictis: Minor ostenditur ex differentia, qua inter potentiam divinam & angelicam reperitur: nam cum virtus divina per se primo respiciat ens producibile ut sic (qua ratio intime imbitur in omni conceptu quantumcumque differentiali) habet ut possit attingere non solum aliquid unum ens, vel plura sub una ratione formali, sed etiam plura ut plura sunt; quia attingit per se primo rationem qua transcendit id per quod sunt plura ut plura; & per consequens pluribus locis, etiam ut plura sunt; immo & in infinitis, si darentur, applicari potest. At virtus angelica, cum non sit creativa, sicut divina, sed solum eductiva, & respiciat aliquid determinatum ens, non potest attingere plura ut plura, nec pluribus locis, ut plura sunt, applicari: quia ratio illa determinata secundum quam Angelus effectum attingit, non transcendit rationes differentiales plurium. Hec est profundissimus D. Thomae discursus hic art. 2. desumptus ex differentia qua inter virtutem divinam & angelicam reperitur. Angelus enim (inquit) est virtus & essentia finita: Divina autem virtus & essentia infinita est, & universalis causa omnium; & ideo virtus omnia corrigit, & non solum in pluribus locis est, sed ubique: virtus autem Angeli, quia finita est, non se extendit ad omnia, sed in loco per applicationem suam virtutis ad locum, sequitur quod non sit ubique, nec in pluribus locis, sed uno loco tantum. Ex quo inferri ibidem in fine articuli, quod esse in loco, diversimode convenit corpori, & Angelo, & Deo: Nam (inquit) corpus est in loco circumscriptivo, quia commensuratur loco: Angelus autem non est

circumscriptivo, cum non commensuratur loco, sed definitivo: quia in est in uno loco, quod non est in alio: Deus autem, neque circumscriptivo, neque definitivo, quia est ubique.

114 Confirmatur & magis illustratur haec Doctrina D. Thomae. Limitatio operativae virtutis non solum impedit ut agens possit ad omnem effectum sese extendere, sed nec etiam ad quamcumque distantiam operari; demonstratur enim in physica, certam esse sphaeram activitatis respectu cuiuscumque agentis finiti, ultra quam non potest operari: Ergo etiam virtus operativa Angeli habere debet certam suam activitatis sphaeram, ultra quam non possit operando se extendere, nec per consequens ultra illam Angelum praesentem constituere. Quanta autem sit latitudo illius, non potest determinari a nobis: duo tamen certa nobis esse debent. Primum est, quod sicut non est omnium Angelorum aequalis virtus, sed maior in perfectioribus, ita etiam non est aequalis sphaera activitatis, sed maior vel minor, secundum quod magis vel minus in natura perfecti sunt. Unde etiam certum existimo, nullum dari Angelum ita perfectum, ut ejus virtus possit se simul extendere ad operandum in toto universo; cum enim mundus iste ad manifestandam Dei virtutem conditus sit, non videtur conveniens quod virtus finita Angelorum, qui de facto creati sunt, totum universum adaequet; sed soli Deo reservari debuit, quod totum mundum replet, iuxta illud Jeremie 23. Numquid non cillum & terram ego impleo? Dixi, Angelorum qui de facto creati sunt: quia non repugnat Deum creare aliquid Angelum ita perfectum, ut ejus virtus ad operandum in toto universo possit se simul extendere: ille enim propterea non esset immensus, quia non posset ubique per se, sed tantum per accidentia; ut optime explicat D. Thomas supra q. 8. art. 4. his verbis: Esse autem ubique per se dico id, cui non convenit esse ubique per accidentia, propter aliquam suppositionem factam, quia sic granum milii esset ubique, supposito quod nullum aliud corpus esset. Per se igitur convenit esse ubique alicui, quando tale est, quod qualibet suppositione facta, sequitur illud esse ubique. Et hoc proprie convenit Deo: quia quantumcumque loca ponantur, etiam si ponantur infinita, praeter ista quae sunt, oporteret in omnibus esse Deum; quia nihil potest esse nisi per se ipsum. Sic igitur esse ubique primo & per se convenit Deo, & est proprium ejus.

Dico secundo: Quamvis unum corpus non possit, etiam de potentia Dei absoluta, simul esse in pluribus locis adequatis, unus tamen Angelus potest supernaturaliter in pluribus locis naturali suae virtuti adequatis existere. Probatur & simul explicatur differentia inter corpus, & Angelum. Corpus enim est in loco circumscriptivo per quantitatem tamquam per casum formalem, quae ipsi corpori dat & unitatem numericam, & simul occupationem loci: unde fit quod plura loca occupare non possit, sine pluribus quantitativis; quia effectus formalis (cum non sit nisi ipsa forma ut communicata subiecto) nequit, immultiplicata ipsa forma, multiplicari: implicat autem plures quantitates dari in uno & eodem corpore; cum a quantitate, aut saltem a materia signata quantitate, corpus habeat suam unitatem numericam; & ideo corpus habens plures quantitates, esset unum ex suppositione, & non esset unum ob multiplicationem quantitatum. At vero Angelus est in loco per operationem, qua pendet ab ejus virtute in genere causae efficientis: potest autem Deus virtutem causae efficientis augere, & sic efficere quod ille Angelus, qui v.g. non poterat operari nisi circa spatium unius leuca, in multo majori operetur. Unde notanter dixi in conclusione: In pluribus locis naturali sua virtuti adequatis: quia ille locus, in quo Angelus per operationem procedentem a virtute sic applicata existere, esset revera locus adequatus operationi Angeli, & virtuti ejus sic ampliat, quamvis naturalem illius virtutem excederet.

Advertendum est etiam, quod quamvis Angelus extra illud locum adequatum suae virtuti operativae, sive naturalis, sive gratuita, esse non possit, modo sibi connaturali, hoc est libere se ad illum per operationem applicando; nullum tamen videtur inconveniens concedere, Angelum existentem in uno loco adequato connaturaliter, per virtutis applicationem, posse in alio, immo & in pluribus aliis, de potentia Dei absoluta per passionem conditum. Sicut enim corpus Christi per unam rationem locandi potest esse in uno loco circumscriptivo, & per plures conversiones, modoque sacramentales, in pluribus locis; ita etiam non videtur repugnare, quod Angelus per unam rationem locandi, scilicet potentiam operativam, determinatam per operationem, sit in uno loco ipsi adequato, secundum talem rationem locandi, & per plures alias fit simul in pluribus aliis. Porro ad hoc ut ita eveniret, debet Deus ita in locis praeternaturalibus Angelam per passionem detinere, ut eum non impediret alibi operari.

ARTICULUS III.

Utrum unus Angelus possit naturaliter esse simul in duobus locis inadecuatis, inter se distantibus, absque eo quod sit in medio?

S. I.

Propositio status differentiarum, & conclusio affirmativa sequitur.

117 Certum est, posse unum Angelum esse simul in pluribus locis inadecuatis continuis, & inter se non distantibus: cum enim possit esse in loco divisibili, ut supra ostensum est, potest simul esse in ejus partibus, quae sunt loca inadeguata respectu Angeli existentis in toto illo loco. Unde solum difficultas est, an possit esse in duobus locis inadecuatis discontinuis, & inter se distantibus, contentis tamen intra sphaeram suae activitatis. Supponamus v.g. Angelum cujus sphaera activitatis ad spatium trium leucarum extendatur, & in qualibet ex illis leucis esse unam civitatem: quaeritur, an Angelus possit simul esse in illis duabus civitatibus, quae in prima & tertia leuca continentur, absque eo quod sit in civitate intermedia, quae in secunda leuca adhaerens est? Vel ut exemplo adhuc facilius utar, quaeritur utrum Angelus possit in quatuor unius aulae angulari existere & operari, absque eo quod existat & operetur in medio? Negant Suarez, Molina, Valenzia, Valquez; quos unus ex nostris Joannes a Sancto Thoma sequutus est. Asserunt vero communiter omnes Thomistae, cum quibus

Dico, posse Angelum esse in duobus locis inadecuatis inter se distantibus, intra sphaeram suae activitatis contentis, absque eo quod existat in medio.

118 Probatur primo ratione fundamentali, desumpta ex principis supra statutis. Angelus est in loco per liberam applicationem suae virtutis ad illum, ita ut cum voluerit, possit virtutem suam applicare toti sphaerae suae activitatis, vel etiam aliquibus ejus partibus, & in eis tantum localiter existere, ut supra contra Valentiam ostendimus: Ergo nihil prohibet, quominus possit illam applicare duabus extremitatibus, & in illis, relicto medio inter, collocari: sicut & homo potest simul movere duos lapides inter se distantes, quamvis nihil moveat & operetur in medio.

119 Confirmatur primo: Angelus potest se subtrahere a toto loco adequato, & nullibi existere, cum sit in toto loco adequato per liberam applicationem, ut supra ostensum est: Ergo cum sit etiam libere in singulari ejus partibus, potest se a qualibet parte subtrahere, & consequenter a medio, remanendo in extremis.

120 Confirmatur secundo: Tota ratio propter quam nullum corpus potest esse in duobus locis etiam partialibus, discontinuis, & distantibus, est quia corpus est quid continuum & dependens a loco, subindeque non potest esse in locis discretis, nisi ejus quantitas dividatur: haec autem ratio locum non habet in Angelis, cum careant quantitate, & sint independentes a loco: Ergo isti possunt esse in duobus locis partialibus, discontinuis, & inter se distantibus.

121 Confirmatur tertio: Corpus Christi simul & semel ponitur per verba consecrationis in pluribus hostiis separatis & inter se distantibus, quamvis non existat in medio; immo potest desinere esse in partibus intermediis ejusdem hostiae, si illae corrumpantur, manendo tamen in extremitatibus nondum corruptis; quia scilicet non est in Eucharistia commensurative ad locum, sed modo quodam perfectiori & elevatiori: Atqui similiter Angelus non existit in loco, per commensurationem ad illum, sed modo quodam elevatiori, & a legibus loci absoluto & independenti, ut supra ostensum est: Ergo etiam Angelus poterit se collocare in pluribus locis inadecuatis inter se distantibus, absque eo quod existat in medio.

122 Respondet Joannes a S. Thoma, quod licet Angelus sit in loco per liberam applicationem suae virtutis, & sit absolutus a legibus loci, in eoque non sit commensurative ad ipsum, sicut res corporea, sed modo quodam elevatiori; & ideo possit se subtrahere a toto loco, aut ab aliquibus partibus illius, non tamen ab intermediis, manendo & operando in extremitatibus: alias (inquit) esset in pluribus locis, ut plura sunt, nam loca illa partialia & inadeguata neque essent unum entitative, ut patet, neque continuatae, essent enim divisa & discontinua, neque ordine, quia non derivatur operatio ex uno ad aliud, sed aequo primo inciperet ab utroque. Cum ergo Angelus non possit esse in pluribus locis, ut plura sunt (teste D. Thoma art. 2. & in 1. dist. 37. quaest. 3. artic. 2.) respiciat etiam, illum esse in duobus locis inadecuatis inter se distantibus, absque eo quod existat in medio.

123 Hoc est praecipuum ac fere unicum huius Auctoris fundamentum, quod facile potest convelli. Licet enim illud inconveniens sequeretur, si Angelus poneretur in pluribus

locis inadecuatis, quorum unus esset extra sphaeram propriae activitatis, non tamen si ponatur in pluribus intra sphaeram propriae activitatis contentis; quia hoc ipso quod loca partialia & inadeguata continentur intra spatium illud ad quod potest Angelus extendere suam virtutem, simul unica operatione in illud operando, habet rationem unius loci simpliciter. Et huius ratio est, quia ab alio sumitur unitas loci, respectu rei corporeae, & ab alio, respectu rei spiritualis: nam respectu rei corporeae desumitur ab unitate formali superficiei ambientis, qua unitas formalis, ut docetur in physica, requirit vel unam superficiem continuam, vel plures contiguas, sub eadem determinata distantia ad polos & centrum mundi. At vero respectu rei spiritualis desumitur unitas loci ex eo quod aliud quod corpus ita situatum sit, ut possit simul ab Angelo per suam virtutem operativam & operationem tangi & possideri. Cum enim res spiritualis sit in loco per operationem, unitas loci ipsius non plus requirit, quam requirit unitas unius operati: Sed unitas unius operati, requirit solum quod sit simul unica vel operativa & unica operatione attingibile: Ergo etiam unitas loci rei spiritualis, nihil aliud requirit, quam quod sit ad dispositos & situatos, ut secundum omnes suas partes possit simul unum illius virtuti operative, unique operationi adaequatus subijci. Unde ait S. Thomas hic art. 2. in responsione ad obiecta: Totum illud cui immediate applicatur virtus Angeli, reputatur ut unus locus ejus. Sicut ergo locus baculi, cujus una medietas est in aqua, & altera in terra, unus esse dicitur, quia quamvis superficies aquae & terrae realiter distinguantur, conveniunt tamen in ratione unius mensurae continentis & mensurantis locatum, quae in loco se habet ut formale: ita patet, licet duo vel plura loca inadeguata Angeli inter se distantia, intra sphaeram ipsius activitatis contenta, nec entitative, nec continuatae, nec ordine unum sint, sunt tamen unus locus formaliter, quia conveniunt in eo quod in loco Angeli se habent ut formale, nempe in hoc quod est, ab eadem virtute & operatione Angeli simul tangi & possideri.

S. II.

Solvuntur objectiones.

124 Contra conclusionem nostram obijciunt in primis Recentiores: Anima nostra, quamvis perfectissima, quantum ad modum informandi, nequit informare partes extremas corporis, scilicet caput & pedes, quin simul informet intermedias, v.g. collum & pectus. Item lunem, quamvis periclitissimum, non potest derivari a Sole in partem extremam spatii, nisi per media: Ergo similiter Angelus non potest simul esse in duobus locis inadecuatis, inter se distantibus, absque eo quod existat in medio.

125 Sed negatur consequentia & paritas, quantum ad utramque exemplum. Quantum ad primum quidem: tum quia anima sumit suam unitatem ab unitate corporis quod informat: partes autem distantiae & divise non sunt unum corpus, sed plura: tum etiam quia anima rationalis informat corpus, suppositis dispositionibus, quarum prima est quantitas continua: Angelus vero nec sumit suam unitatem a corpore seu loco, nec ipsum informat. Quantum vero ad secundum: quia Sol & lunem sunt quod corpus & quantum; & ideo debent commensurari spatio & quantitate corporis per quod distanditur lunem. At oppositum dicendum est de Angelo, propter oppositam rationem, quia scilicet ipse est independentis a loco, nec alligatur legibus loci; unde modus essendi in pluribus locis inadecuatis, non exigit in Angelo commensurationem ad locum, ut antea explicatum est.

126 Obijciunt secundo: Si posset Angelus naturaliter esse simul in pluribus locis inadecuatis inter se discontinuis, posset simul esse in pluribus locis qualibet distantia a se remotis, sicut simul esse in caelo & in terra: Sed hoc non est dicendum: Ergo nec illud. Sequela Majoris probatur. Tota ratio cur in nostra sententia possit simul esse in duobus locis inadecuatis inter se discontinuis, est quia illa duo loca simul sumpta non excedunt locum totalem & adequatum ipsius Angeli. Atqui poterit designari in caelo breve aliquod spatium, & aliud in terra, immo & in singulari mundi extremitatibus, quae omnia simul juncta locum Angeli adequatum; v.g. unius leuca, non excedant: Ergo semel admisso, quod possit naturaliter loquendo esse simul in duobus locis inadecuatis, inter se discontinuis, non potest consequenter negari, quin possit esse in pluribus locis, qualibet distantia a se remotis, sicut simul in caelo & in terra existere.

Confirmatur: Si distantia quae est inter duo loca inadeguata Angeli, inter se discontinua, non impedit quominus sit in illis, absque eo quod existat in intermediis, hoc etiam non impedit alia major distantia: si enim semel Angelus potest discontinuare praesentiam suam & operationem, operando inadeguata in diversis locis separatis & discontinuis, parum refert quod multum aut parum illa discontinuentur.